

(FRANZ) JOSEPH HAYDN

***1732 Rohrau - + 1809 Vídeň**

- narodil se v dolnorakouské obci Rohrau do rodiny kolářského mistra Mathiase a Anny Marie Kollerové (zámecká kuchařka)
- rodina byla chudá, od šesti let jej rodiče předali do rodiny svého příbuzného, hainburgského kantora....., aby se u něj zdokonalil v hudbě, ale i ve čtení, psaní a počtech
- od osmi let byl sopranistou chlapeckého sboru v metropolitním chrámu ve Vídni, kde pokračoval v hudebních studiích
- po ztrátě hlasu byl ze sboru vypovězen a začalo nejobtížnější desetileté údobí jeho života – vyučoval, živořil z příležitostných výdělků v hostincích, na ulicích, hrál na kůrech v kostelích, intenzivně se učil skladbě – velmi jej ovlivnila učebnice ktp J. J. Fuxe: Gradus ad Parnassum
- nějaký čas pobýval jako sekretář ve službách slavného italského skladatele
- od r. 1758 přijal místo kapelníka ve službách hraběte v Dolní Lukavici u Plzně
- r. 1760 se oženil s Marií Annou Kellerovou a z tohoto důvodu musel opustit morzinovskou kapelu
- od r. 1761 pak strávil téměř třicet let ve službě nejmocnější a nejbohatší maďarské šlechty – Esterházy: přijal jej Paul Anton Esterházy jako vícekapelníka, po smrti se jeho Haydnovým pánem stal, velký milovník hudby, s nímž střídavě pobýval na zámcích v maďarské Esteráze a rakouském Eisenstadtu
- mezi Haydnovy povinnosti v kapelnické funkci patřilo:
 - po smrti Mikuláše v roce 1790 hudební život utichl a Haydn byl ze své služby propuštěn, usadil se ve Vídni jako hmotně zajištěný, svobodný a obdivovaný umělec
 - v letech 1791-1795 podnikl na pozvání impresária dvě umělecké cesty do Londýna, byl už světově uznávaným umělcem, v Oxfordu mu byl udělen čestný doktorát
 - zemřel ve Vídni ve svém domě 31. 5. 1809 ve chvíli, kdy do města vstoupily napoleonské války, pohřben je v Eisenstadtu

TVORBA – tematický katalog Haydnových děl čítá....., které uspořádal Anthony van....., proto všechna Haydnova díla označujeme zkratkou Hob

ORCHESTRÁLNÍ TVORBA

- **Symfonie 104 (108 podle Hobokena)**

- Symfonie č. 1 D dur „*Lukavická*“ (1759)
- Symfonie č. 6 in D major, *Le matin* (1761)
- Symfonie č. 7 in C major, *Le midi* (1761)
- Symfonie č. 8 in G major, *Le soir* (1761)
- Symfonie č. 26 in D minor, *Lamentatione* (1768/9)
- Symfonie č. 44 in E minor, *Trauer* (1772)
- Symfonie č. 49 in F minor, *La passione* (1768)

- **Pařížské symfonie**
 - 1. Symfonie č. 82 in C major, *The Bear* (1786)
 - 2. Symfonie č. 83 in G minor, *The Hen* (1785)
 - 3. Symfonie č. 84 in E-flat major, *In nomine Domini* (1786)
 - 4. Symfonie č. 85 in B-flat major, *La Reine* ("The Queen") (1785/6)
 - 5. Symfonie č. 86 in D major (1786)
 - 6. Symfonie č. 87 in A major (1786)

- Symfonie Č. 92 in G major, *Oxford* (1789)

- **Londýnské symfonie**
 - 1. Symfonie č. 93 in D major (1791)
 - 2. Symfonie č. 94 in G major, *The Surprise* (1791)
 - 3. Symfonie č. 95 in C minor (1791)
 - 4. Symfonie č. 96 in D major, *The Miracle* (1791)
 - 5. Symfonie č. 97 in C major (1792)
 - 6. Symfonie č. 98 in B-flat major (1792)
 - 7. Symfonie č. 99 in E-flat major (1793)
 - 8. Symfonie č. 100 in G major, *Military* (1793/1794)
 - 9. Symfonie č. 101 in D major, *The Clock* (1793/1794)
 - 10. Symfonie č. 102 in B-flat major (1794)
 - 11. Symfonie č. 103 in E-flat major, *Drumroll* (1795)
 - 12. Symfonie č. 104 in D major, *London* (1795)

- **Koncerty**
 - cembalo (klavír) (11)
 - housle (4)
 - violoncello (5)
 - lesní roh (2)
 - flétna (2)
 - hoboj (2)
 - trubka (2)

KOMORNÍ TVORBA

- **Smyčcová kvarteta**
 - Sluneční, Hob 20
 - Ruské, Hob 33
 - Pruské, Hob 50
 - Tolstovské, Hob 54, 55, 64
 - Erdödyovské, Hob 76
 - Lobkovické, Hob 77
- **Barytonová tria (123), složení: baryton, viola a cello**
- **Klavírní sonáty (64)**
- **Klavírní tria (40), složení: klavír, housle (nebo flétna), cello**

VOKÁLNĚ-INSTRUMENTÁLNÍ TVORBA

1. SVĚTSKÁ

- **Opera (13), převládají italské opery seria, jeden Singspiel**
 - **Orlando Paladino, Armida, Philemon und Baucis**

2. DUCHOVNÍ TVORBA

- **Oratoria (3)**
 - **Die Schöpfung (Stvoření)**
 - **Die Jahreszeiten (Roční doby)**
- **Stabat Mater, Sedm slov Vykupitelových na kříži**
- **Mše (14)**
 - **č. 9 Missa sancti Bernardi**
 - **č. 14 Missa in tempore belli (.....)**
„Paukenmesse“
 - **č. 12 Theresienmesse**
 - **č. 13 Schöpfungmesse**
 - **č. 14 Harmonmienenmesse**

HAYDNOVY SYMFONIE

mezi prvními a posledními symfoniemi J. Haydna je časový rozestup čtyřiceti let. Na počátku tohoto vývoje nalezneme dozvuky barokního stylu, na vrcholu jedinečnou tvůrčí poetiku, která inspirovala jak jeho současníky, tak i generace následujících autorů (Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Brahms, Dvořák, Čajkovskij, nebo i představitelé neoklasicismu 1. pol. 20. století Stravinskij, Prokofjev, Šostakovič)

Charakteristika symfonií:

- symfonie se v jeho rukou postupně stala z pouhé „Tafelmusik“ (hudba ke zvýšení společenského lesku a reprezentace) skutečnou poslechovou absolutní hudbou
- Haydnovy symfonie jsou čtyřvěté (výjimkou prvních pět)
- utvrdil pozici menuetu na 3. místě – nevynalezl jej, ani jej jako první do symfonického cyklu neuvedl (k tomu došlo v Mannheimu)
- jeho symfonie mají ustálený typ a pořadí vět
- ustálené formové a stavebné řešení jednotlivých vět
- těžiště cyklu je v úvodní sonátové větě
- položení základních motivických vazeb mezi tématy
- rozvinutí tématické práce, zejména způsob dělení témat (ABSPALTUNGSPROZESS)
- definitivně ze svých symfonií vyloučil cembalo (i když se v Londýně podřídil tamější přežívající tradici)
- postupně se v jeho symfonické tvorbě prosadila profilovaná témata, vyhraněný tematický kontrast jako charakteristické rysy sonátové formy a symfonie
- celkový charakter jeho témat je nekonfliktní
- názvy jeho symfonií jsou neautentické
- symfonie vznikaly z vnějšího popudu – na objednávku nebo z příkazu

Rané symfonie

I. symfonie D dur Lukavická/ Tageszeiten-symphonien: Le Matin, Le Midi, Le Soir (Ráno, Poledne, Večer) – obsahují zvukomalbu (crescendo zobrazující východ slunce); symfonie 60. let vykazují různé nálady, experimentování a rozšiřování délky vět

Symfonie středního období (Sturm und Drang)

Haydnovu řeč v tzv. středním období (70. léta 18. století) charakterizuje:

- zvnitřnění a prohloubení výrazu
- bohatší harmonie se sklonem k mollovým tóninám
- patetický a vášnivý výraz (Sturm und Drang)
- bohatší použití kontrapunktu, zvláště v sonátových provedeních
- nepokojná synkopická rytmika, propracovanější dynamika

1762 Symfonie č. 26 d moll „Lamentatione“

1768 symfonie č. 49 f moll „La Passione“

1771 symfonie č. 44 e moll „Trauer-symphonie“

1772 symfonie č. 45 fis moll „Abschied“

do r. 1776 napsal celkem 14 symfonií

symfonie č. 48 G dur „Maria Theresia“

symfonie č. 53 D dur „L' imperiale“ (Císařská)

symfonie č. 55 Es dur „Der Schulmeister“ (Pedant)

symfonie č. 59 A dur „Feuer-Symphonie“ (Oheň)

symfonie č. 60 C dur Il Distratto (Roztržitý)